

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

‘Arbeidsmigratie los je niet op vanaf de tekentafel’

door Jan Prij

We moeten de complexiteit van het probleem van de arbeidsmigratie erkennen. Er zijn geen kant-en-klare oplossingen, maar we kunnen wel kleine stappen vooruitzetten. Dat stelt Kevin Klinkspoor, gemeenteraadslid in Westland en voorzitter van het CDJA. Belangrijk is in ieder geval om niet te komen met tekentafeloplossingen die er alleen op papier mooi uitzien, zoals het wegstrepen van hele economische sectoren. ‘Het afserveren van de glastuinbouw helpt de regio totaal niet.’

Kun je de situatie schetsen in Westland, inclusief de rol die arbeidsmigratie daarbij speelt?

‘Allereerst is belangrijk om te weten dat Westland, met in totaal elf dorpskernen, een van de dichtstbebouwde gemeenten in Nederland is. 75 procent is bebouwd en bijna de helft van het oppervlak bestaat uit glastuinbouw. We zijn in ruimtelijke en economische zin afhankelijk van de tuinbouw. Dan gaat het niet eens per se om de primaire productie, maar vooral ook om de logistiek, innovatie en handel eromheen. Mijn vader is bijvoorbeeld vrachtwagenchauffeur en werkzaam in de agrologistiek. Maar denk ook aan de hele economie rond bijvoorbeeld het Lierse zaadveredelingsbedrijf Rijk Zwaan, een grote speler op dat

terrein. En dan heb ik het nog niet eens gehad over de veiling en de handel daaromheen.’

Wat is de rol van arbeidsmigranten daarbinnen?

‘In het oogstseizoen zijn er zo’n 12.000 tot 16.000 arbeidsmigranten. Daarvan worden er zo’n 5000 in de gemeente Westland gehuisvest, de rest komt voor een deel uit Den Haag, Schiedam of Rotterdam. Daar komen de beelden vandaan van de busjes die om vijf uur ’s ochtends vanuit Den Haag naar de kassen rijden in het Westland en ’s middags weer weggaan. Velen willen ook in de omgeving van Rotterdam, Den Haag, Schiedam blijven wonen. Het is daarmee ook duidelijk dat wij in Westland niet alle arbeidsmigranten

Kevin Klinkspoor Foto: Dirk Hol

Interview in het kort:

- * Het Westland is ruimtelijk en economisch afhankelijk van glastuinbouw en daarmee van arbeidsmigranten
- * Door lokale politieke versnippering en tegenstand vanuit de samenleving is het moeilijk om misstanden rond arbeidsmigratie daadwerkelijk aan te pakken
- * Bedrijven die niet innovatief of duurzaam opereren zullen het niet halen
- * Den Haag moet nadenken over de vraag welke economie we willen hebben en welke arbeidsmigratie daarbij past
- * Vanachter het bureau slachthuizen, glastuinbouw en distributiecentra vanwege hun vele arbeidsmigranten helemaal wegstrepen, is een illusie

hoeven te huisvesten, maar dat er een tekort is in de huisvesting is ook evident. En daarmee komen de problemen en de dilemma's. Met de constatering dat er meer bedden bij moeten, komen gelijk allerlei nimby-effecten in beeld (nimby: *not in my backyard*), en blijkt het lastig om aan oplossingen te werken.'

Hoe is de opvang van arbeidsmigranten in het Westland nu geregeld?

'Er is een aantal grootschalige locaties, zoals complexen in Maasdijk die in de volksmond

"polenhotels" worden genoemd, en het wooncomplex Elsenbosch in Honselersdijk op de grens met Naaldwijk. Dat is een lastig gegeven voor de lokale politieke partijen. Bij de geringste tegenstand van omwonenden tegen dergelijke complexen hebben zij de neiging om de stekker uit dit soort projecten te trekken. Dat is jammer, want van de door omwonenden vaak gevreesde overlast is bij de eerdergenoemde complexen helemaal geen sprake. Voor een meerderheid in de raad zijn twintig zetels nodig en op dit moment hebben lokale partijen 23

zetels: Westland Verstandig met tien zetels, GemeenteBelang Westland met acht, en LPF met vijf. In de coalitie zitten de fracties Westland Verstandig, GemeenteBelang Westland en de Westlandse VVD. Het CDA is met zes zetels vertegenwoordigd in de raad.'

Dat betekent dat de politieke speelruimte klein is?

'Westland heeft het imago dat het tegen van alles en nog wat is en niets wil. Dat is onterecht wat het CDA betreft. Wij willen graag, maar moeten wel erkennen dat het politiek lastig is om stappen vooruit te zetten. We staan als gemeente sinds kort het huisvesten bij tuinbouwbedrijven weer toe. Dat is lastig, omdat mensen idealiter niet in een dubbele afhankelijkheid van hun werkgever moeten worden gebracht, dus zowel wat betreft werk als wat betreft huisvesting. Niet voor niets heeft de commissie-Roemer dat als onwenselijk bestempeld.¹ Maar soms moet je compromissen sluiten. De realiteit is dat we alle opties die beschikbaar zijn, nodig hebben om iets te kunnen doen voor arbeidsmigranten. Veel kwekers zorgen ook goed voor hun personeel.'

Kun je een voorbeeld noemen van hoe het politiek lastig ligt?

'Neem de Oostbuurtseweg in De Lier. Daar heeft een tuinder onlangs zijn bedrijf verkocht aan een uitzendbureau dat er 688 arbeidsmigranten wil huisvesten. Deze man is bedreigd en zijn kassen zijn beklad. Dat geeft min of meer aan hoe lastig, om niet te zeggen heftig, de situatie is, en hoe ontoelaatbaar ook sommige reacties. De klassieke reactie is: "Moeten we niet eerst iets doen voor onze eigen kinderen, oudere mensen, alleenstaanden?" Deze sentimenten vanuit een eenzijdig wij-zij-denken zitten vrij diep.'

'Volledigheidshalve merk ik op dat wij in oktober de verklaring van geen bedenkingen zullen behandelen in de gemeenteraad. De voorzichtige tekenen wijzen erop dat wij in

meerderheid voor dit plan zullen gaan stemmen en dat die 688 huisvestingsplaatsen er dus zullen komen.'

Hele verhaal

Wat is voor jou als christendemocraat belangrijk?

'Wij moeten allereerst erkennen dat er geen one-size-fits-all-oplossingen zijn en dat al te scherp wij-zij-denken misleidend is. Het is en blijft belangrijk om het hele verhaal te vertellen. Wij profiteren van arbeidsmigratie en dan is het ook van belang de zaken fatsoenlijk voor die migranten te regelen, zoals de huisvesting. Dat kan en gebeurt ook hier in Westland. Zie bijvoorbeeld de ruim driehonderd plekken die bij FloraHolland in een woontoren zijn gerealiseerd. Het kan dus wel.'

Er is meer mogelijk dan vaak wordt gedacht?

'Ja. Het is vooral van belang de clichébeelden over het Westland te doorbreken. Als er een item in *Nieuwsuur* of

EenVandaag is over arbeidsmigratie, komen standaard de kassen in beeld, is de slechte huisvesting een probleem en zie je de heen en weer rijdende busjes naar het Westland. Hoewel hier een deel waarheid in zit, is dit op zijn hoogst een halve waarheid. Wat we vaak horen is: "Westland moet zijn zaken op orde hebben; het wil niks, zet zijn hakken in het zand", maar zo is het niet. Naast de 5000 plekken die we al hebben zitten er zo'n 2000 tot 3000 plekken in de pijpleiding om te gaan bouwen. Daarnaast lijkt het met die beelden alsof wij de enigen zijn die van arbeidsmigratie profiteren, maar dat is niet zo. Ja, er is slechte huisvesting: zo wonen in Den Haag-Zuid weleens acht tot tien mensen in kleine kamertjes die er grof geld voor moeten betalen. Daarbij wordt dan altijd direct naar Westland gewezen. Maar er zijn ook arbeidsmigranten werkzaam in de distributiecentra langs de A12 en in de slachthuizen in de Rotterdamse haven die

in slechte omstandigheden wonen. In Den Haag wonen zo'n 50.000 à 60.000 arbeidsmigranten. Die werken echt niet allemaal in Westland.'

Volgens sommigen zouden we distributiecentra en kassen niet moeten willen. Werk moet kennisintensief zijn en schoon, of niet zijn. Wat vind je hiervan?

'Ik vind het een wat simplistische tekentafelbenadering van de problematiek. In een ideale wereld zou het wellicht werken, maar in werkelijkheid? Nog afgezien van het gegeven dat we ook altijd niet-kennisintensieve arbeid nodig hebben, zoals in de zorg. Het is mogelijk noch wenselijk om een economisch belangrijke sector als de glastuinbouw zomaar af te serveren. Laten we eerst beter kijken wat er aan de hand is. Ja, de kassen gebruiken gas en er zijn arbeidsmigranten werkzaam. Maar de glastuinbouw met alles eromheen is ook de tweede economische motor van Nederland, nog vóór Schiphol, en net onder de haven van Rotterdam. Daarnaast is er ook een verkeerd beeld over de glastuinbouw. Het gaat niet alleen om sierteelt maar ook om groente en fruit, en om veredeling van voedsel. De glastuinbouwsector, van productie tot toelevering, draagt zo'n 14 miljard bij aan de Nederlandse economie, waarvan zo'n 6 miljard kenniseconomie is, bijvoorbeeld met 1 miljard aan R&D. Bedrijven als het zo-even al genoemde Rijk Zwaan zijn daardoor koploper op het gebied van zaadveredeling. Dat er een duurzaamheidsopgave is voor de glastuinbouw als grootgasverbruiker staat buiten kijf. Maar juist in de glastuinbouw is de CO₂-uitstoot sinds 1990 al met elf procent verminderd. Dat is inclusief elektriciteitsproductie van telers voor ons elektranet, want kijk je puur naar de teelt van groente, fruit en sierteelt in onze kassen, dan is het zelfs 35 procent.'

Het is mogelijk noch wenselijk om een economisch belangrijke sector als de glastuinbouw zomaar af te serveren

Zou je kunnen zeggen dat het een innovatieve sector is?

'Jazeker. En bedrijven die niet innovatief zijn en/of duurzaam, gaan in de toekomst afvallen. Het verdienmodel moet goed zijn: CO₂-neutraal, circulair, met inzet van minder arbeid. Ik durf te zeggen dat de sector toekomstbestendig is. Ik geef toe: het lastige is dat vertegenwoordigers van slachthuizen of distributiecentra wellicht hetzelfde zouden zeggen, maar volgens mij hebben zij het moeilijker om dit goed te onderbouwen. We realiseren ons bovendien niet dat de elektriciteitsvoorziening afhankelijk is van de glastuinbouw, die als een buffer of natuurlijke batterij de verstoringen in het systeem opvangt, bij zowel een teveel als een tekort aan elektriciteit. Ruim tien procent van de elektriciteitsbehoefte wordt vanuit de glastuinbouw opgevangen. Op donkere en windstille dagen kan dat oplopen tot bijna een kwart.

We onderschatten het systemische belang van de glastuinbouw voor de elektriciteitsvoorziening enorm. Er zijn ook alternatieven voor het gebruik van gas. Zo zijn er verschillende bedrijven die gezamenlijk als coöperatie een aardwarmtebron

gebruiken voor de verwarming van de kassen. Het is evident dat er uitdagingen liggen wat betreft gas, elektriciteit, watergebruik en de inzet van bestrijdingsmiddelen. Maar er is vanuit de sector voldoende goede wil om de omslag naar een duurzamer bedrijfsmodel te maken, en het is onze taak als lokale bestuurders om hierbij te helpen. Het opeens helemaal anders willen gaan doen gaat dan niet werken.'

Politiek Den Haag

Wat gaat dan wel werken?

'Een politiek van kleine stapjes, en een goede, brede analyse van het probleem die ook naar de andere kant van de grens kijkt. We moeten

ons realiseren dat we ook mensen wegtrekken uit Europa als we alleen op onze eigen arbeidsmarktnoden letten, met bijvoorbeeld een braindrain en verlies van arbeidskrachten in andere Europese landen tot gevolg.

Arbeidsmigratie is nodig en van alle tijden, maar ook per definitie begrensd. Belangrijk is om niet vanuit angst te redeneren, zo van: “We hebben te veel arbeidsmigranten, we kunnen het niet meer aan.” Bij

een goed functionerende open economie als de onze is het normaal dat er arbeidsmigratie is, en het is ook normaal dat je goed voor je personeel zorgt.’

Dat lijkt me een belangrijk en bescheiden uitgangspunt; niet radicaal zeggen vanuit Den Haag: ‘Dat willen we wel en dat willen we niet.’

‘Het luistert nauw wat je hiermee bedoelt. Het is namelijk juist wél belangrijk dat er landelijk gezien bepaalde duidelijke keuzes worden gemaakt. Wat voor economie willen we? Welke arbeidsmigratie past daarbij? Alleen betekent dat niet dat we vanuit dat ideale plaatje vervolgens

bepaalde sectoren, zoals distributiecentra, slachthuizen en glastuinbouw, simpelweg van de kaart kunnen vegen. Het gaat er juist om om binnen economische sectoren die voor regio’s nu van belang zijn, de goede richting op te sturen.’

Hoe werkt dat dan?

‘Het gaat om het bepalen van de juiste verantwoordelijkheden. Ieder speelt zijn eigen

rol. Vanuit gespreide verantwoordelijkheid gezien bepaalt de rijksoverheid de randvoorwaarden van het bedrijfsmodel. De provinciale overheid bewaakt de beschikbare ruimte. De lokale overheid

zorgt lokaal met de ondernemers voor goede huisvesting. En ondernemers zelf dragen zorg voor de aanpassing van hun bedrijfsmodel en de verduurzaming. Hele sectoren wegstrepen is alleen op papier mogelijk en moeten we zeker in de werkelijkheid niet willen. Dat zet goedwillende mensen onnodig weg en verspilt creativiteit die we nodig hebben in de transitie.’

***Arbeidsmigratie is nodig
en van alle tijden, maar
ook per definitie begrensd***

1 Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, *Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan*. Den

Haag: Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, 30 oktober 2020.